

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

"נפרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"

יום הבהיר

כ"ח סיון

יום התחלת תקופה חדשה בהפצת המעיינות חוצה

בבוא כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית נ"ע זי"ע

לחצי כדור התחתון

שלח

גליון מ (תצט)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

שנת העיבור, תהא שנת משיח טובה, שנת תשמט ירך

שנת המאתיים להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ

שנת הארבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה, עשי"ק פי' שלח, כ"ז סיון, שנת תשמט ידך.

תוכן הענינים

שיחות

- 5 שלשה ימים ע"י צירוף יו"ט שני של גלויות
5 כינוי שם "בית רפואה"
7 ע"י שמירת הלשון זוכים להורות חוראה בישראל

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א

י"ל בקובץ בפ"ע

לקוטי שיחות

- 8 קבלת מצוות בגירות.
12 טבילת אבותינו בשבת.
13 ק"פ קשור עם לידת ישראל.
14 דברים הקשים לתלמוד.
14 טהרת פרה אדומה בצדיק.
16 אם פסוקי המוספין עיקר בתפלת המוסף (גליון).

מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב שנדפס משם הצ"צ 17

רמב"ם

שינויי לשונות ברמב"ם כשמציין למקור ההלכה 21
 מנין מעשר בהמה 24
 חיוב היורשים להביא עולת ראייה אחר מיתה 25

נגלה

"שני שעירים לכפר" במוסף דחגה"ש. 28

שונות

בענין התרגום "הוי" אלקים" באידיש (גליון) 30
 גומי טבעי ומלאכותי במקוה. 32
 הגהות לספר "תורת חיים" בראשית. 33

שיחות

א. בהתוועדות דיום שני דחג השבועות (התוועדות א') נת' (בהמשך להעילוי דיו"ט שני של גלויות - בהנחת לה"ק ס"ד -) "ועוד ועיקר - שבצירוף יו"ט שני דשבועות נעשית העבודה ד"זמן מתן תורתנו במשך **שלשה ימים**: חמשה בסיון, שבו הקדימו ישראל נעשה לנשמע - ההכנה הכי אחרונה למי"ת (ומי"ת) מצד האדם, ששה בסיון - שבו ניתנה תורה, אבל באופן שחלק מהיום הי' לפני מי"ת, ושבעה בסיון - היום הראשון שכולו לאחרי מי"ת. (כמשנ"ת [בשיחת יום ראשון דחג השבועות] בארוכה)".

וצריך קצת ביאור למה דוקא - ומה ניתוסף - עיי' צירוף יו"ט שני של גלויות אז יש זמן הזה של שלשה ימים, הרי גם בלי היו"ט שני מעת לעת הראשון לאחרי מי"ת הוא ז' בסיון כמשנ"ת שם בארוכה. (וכמו בפשטות בזמן מתן תורה בפעם הראשונה שלא הי' יו"ט שני ומי"מ (נתי שם) שנחלק העבודה לשלשה ימים).

ואבקש מקוראי הגליון לבאר זה.

התי יהודא זלמנוב
- תלמיד בישיבה -

ב. א) ידוע אשר לפני כמה שנים דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בשיחות הקדושות שלו אשר במקום לכנות הוספיטל בשם בית חולים יקראהו בשם "בית רפואה".

והנה לפי פשוטו (מלבד כל הטעמים האחרים שבדבר) הטעם בזה ע"ד מאמר חז"ל (גמ' פסחים ג ע"א) אי"ר יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עיקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנא' מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה (ופרש"י ולא כתיב הבהמה הטמאה כי אורח"י, הרי שמונה אותיות עקם, הטמאה

חמשה אותיות הן, אשר איננה טהורה שלש עשרה אותיות (וכו').

וחומר ענין לדבר בלשון מגונה מבואר באורך בספר שערי תשובה לרבינו יונה סוף שער שלישי אותיות רכ"ט-ר"ל, אשר בסוף שער שלישי מבאר שם רבינו יונה שיש ששה חלקים בכת מספרי לשון הרע שאינן רואות פני השכינה ומבאר שם רבינו יונה שהחלק החמישי הוא נבלות הפה ונכלל בתוך זה להוציא דבר מגונה.

וממו"ר הגאון ר' אהרן הלוי שליט"א סולוביצ'יק שמעתי שמדברי רבינו יונה כאן אני רואים שפירוש "לשון הרע" אינו רק לספר גנות על חבירו אלא פירושו פשוטו כמשמעו לשון הרע = שלעכטע רייד, וגם דבר מגונה הוא שלעכטע רייד, ודו"ק.

(ב) ובספר אשכבתא דרבי לאא"ז ז"ל מובא איך שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע דקדק שלא להוציא דבר מגונה מפיו. ע"ש בעמוד 83 (הוצאה ראשונה) שמביא איך שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע אמר "זאל בערלין, זאל ער נעמן א שו"ע און זאל ארום קוקען דעם דין, ווי א מענטש ניט קיין געזונטר דארף דאווענען און זאל מיר זאגן וכו'". ע"כ.

וע"ש בהערה נ"ב (הוצאה ראשונה) שהעיר אא"ז ז"ל שמצא בס' דברי תורה להגה"ק ממונקאטש נ"ע אות ח' שכתב לא להזכיר שם "חולה" כשאומרים מי שברך לחולה רק לאמר "הוא יברך וירפא את פלוני בן פלוני". והוסיף דכן שמע מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע באלול תר"פ לענין נוסח "רחמים רבים" בפ"נ ובקשת תפלה.

(ג) עכ"פ, מכל הני"ל מובן היטב הטעם (לפי פשוטו) שהדגיש כ"ק אדמו"ר שליט"א שאינו כדאי לאמר בית חולים אלא בית רפואה והוא ע"ד מה שלא אומרים "קאראנקר" או "חולה" אלא "ניט קיין געזונטר".

אמנם, מלבד כל הני"ל ולפענ"ד להוסיף טעם לשבח לענין זה של "בית רפואה" במיוחד שיש לו מקור נאמן בגמ' בבא קמא

מ"ן דאיתא התם: סברא הוא דכאיב ל" כאיבא אזיל לבי אסיא. ע"כ. הרי שחז"ל השתמשו בלשון זה של "בית רפואה" (שהרי "בי אסיא" הוי ארמית של "בית רפואה" וק"ל).

ומכל זה אנו רואים איך שכל המבואר בשיחות הקדושות של כ"ק אדמו"ר שלט"א ושל רבותינו נשיאנו זי"ע הם בתכלית הדקדוק והאמת ומכוונים הם ע"פ כל חלקי תורה וכל המהרהר אחריו כמהרהר אחרי השכינה.

הרב בן ציון ריבקין
שיקאגא אילינויס

ג. בשיחת ש"פ ויגש, ה' טבת, ה'תשמ"ח: "...חיבורו של המשנה ברורה, אשר, להיותו "האיש החפץ חיים" זכה שנתקבל חיבורו בתפוצות ישראל ... כדרכו של מחבר המשנה ברורה - החפץ חיים שהאריך בספריו אודות גודל ההכרח דאהבת ישראל, ושלילת הפכו כו' להזהר בתכלית מדיבור בלתי רצוי (אפי' אבק לשון הרע וכיו"ב) על איש ישראל".

ולהעיר מגמ' פסחים דף ג' ע"ב: "הנהו תרי תלמידי דהווי יתבי קמיה דהלל וחד מינייהו רבן יוחנן בן זכאי ואמרי לה קמיה דרבי וחד מינייהו רבי יוחנן חד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה וחד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ומוסקין בטומאה אמר מובטח אני בזה שמורה הוראה בישראל ולא היה ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל"

הרב אהרן שפירא
שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א
פרדס כ"ץ - את"ק

(*) לכאוי חפ"י הוא לבית רופא ולא לבית רפואה?

לקוטי שיחות

ד. בלקו"ש דחג השבועות (סעי' ג') נתבאר שיטת הרמב"ם בענין גירות, דקבלת המצוות אינה רק א' מהדברים המכניסים את האדם לברית, אלא היא היא (חלק מ)הברית עצמה, וכדיוק לשון הרמב"ם (הל' איסו"ב רפ"ג) "בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית .. וכן לדורות כשירצה הגוי להכנס לברית ולהסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תורה צריך מילה וטבילה והרצאת דם" הרי, שהענין ד"יקבל עליו עול תורה" הוא חלק מהרצון "להכנס לברית", ומזה מובן בפשטות למה לא נמנית קבלת מצוות בין תנאי הגירות, כי כשאין קבלת מצוות, אין זה חסרון בתנאי הגירות, אלא אין כאן גירות, ורק לאחר שרוצה "להכנס ולהסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תחורה" יש חלות הגירות במילה וטבילה, משא"כ אם לא הקדים קבלת עול תורה ומצוות, אין כאן מעשה גירות, עיי"ש.

והנה זהו לשון הרמב"ם שם הל' י"ד והלאה: אל יעלה על דעתך שמששון המושיע את ישראל או שלמה מלך ישראל [שנקרא] ידידה נשאו נשים נכריות בגיותן, אלא סוד הדבר כך הוא. שהמצוה הנכונה כשיבוא הגר או הגיורת להתגייר בודקין אחריו שמא בגלל ממון שיטול או בשביל שררה שיזכה לה או מפני הפחד בא להכנס לדת, ואם איש הוא בודקין אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית .. אם לא נמצא להם עילה מודיעין להם כובד עול התורה .. לפיכך לא קיבלו ב"יד גרים כל ימי דוד ושלמה, בימי דוד שמא מן הפחד חזרו..שכל החוזר מן הגוים בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגירי הצדק, ואעפ"כ היו גרים הרבה מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות, והיו ב"יד הגדול חוששין להם לא דוחין אותו אחר שטבלו מכל מקום, ולא מקרבין אותו עד שתראה אחריתם. ולפי שגייר שלמה נשים ונשאו וכן שמשון גייר ונשא, והדבר ידוע שלא חזרו אלו אלא בשביל דבר, ולא עפ"י ב"יד גיירום, חשבן הכתוב כאילו הן גויות ובאיסורן עומדין, ועוד שהוכיח סופן על תחלתן שהן עובדות עבוד"ז שלהן .. גר שלא בדקו אחריו או שלא הודיעוהו המצוות ועונשן ומל וטבל בפני שלשה הדיוטות הרי זה גר, ואפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגייר הואיל ומל

וטבל יצא מכלל הגוים וחוששין לו עד שיתבאר צדקותו, ואפילו חזר ועבד עבוד"ז הרי הוא כישראל משומד שקידושיו קידושין ומצוה להחזיר אבידתו מאחר שטבל נעשה כישראל, ולפיכך קיימו שמשון ושלמה נשותיהם ואעפ"י שנגלה סודן. ומפני זה אמרו חכמים קשים להפ גרים לישראל כנגע צרעת שרבן חוזרין בשביל דבר ומטעין את ישראל וקשה הדבר לפרוש מהם אחר שנתגיירו כו' עכ"ל.

ובביאור שיטת הרמב"ם מצינו כמה שיטות: הנה בשו"ת אמרי יושר (להגר"מ אריק) ח"א סי' קע"ו הביא דברי הגמ' ביבמות כד, ב, לענין גירות בשביל אישות דהלכה כדברי האומר דכולן גרים הם, וכתב בזה המרדכי בפרק החולץ (אות ק"י, ז, א): "ואע"ג דפסק שם הלכה דכולם גרים הם, י"ל לאחר כן כשאנו רואים שמיישרים דרכיהם אעפ"י שמתחילה עושים לשם אישות כו" ומהבאר כוונתו דאף לאחר שנתגייר מיתלא תלוי וקאי בתהלוכותיו אח"כ, אם מתנהג בדת יהודית הוה גירות ואם לאו לא הוי גירות כלל, וממשיך דשיטת הרמב"ם היא כשיטת המרדכי, דזהו כוונתו במ"ש "וחוששין לו עד שיתברר צדקותו" דבגייר לשום אישות וכיו"ב עדיין גם בתר הגירות חוששין לו עד שיתברר במשך הזמן תהלוכותיו ביהדות, וזהו ג"כ כוונת הרמב"ם במ"ש אודות הגרים שנתגיירו בימי דוד ושלמה והי' ביי"ד הגדול חוששין להם לא דוחין אותן אחר שטבלו מכל מקום ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתן, דגם לאחר הגירות תלוי הדבר לפי הנהגתו וכו', וזהו כשיטת המרדכי הנ"ל.

ואף דבהל' י"ז כתב הרמב"ם דאפילו חזר ועבד עבוד"ז הרי הוא כישראל מומר שקידושיו קידושין ומצוה להחזיר אבידתו מפני שטבל, וא"כ ע"כ דאין דנין אותו כספק גוי דהא ספק גוי ספק ישראל אין מחזירין לו אבידתו כדאיתא בכתובות טו, ב, וגם מדכתב דקידושיו קידושין משמע דטפי דנין אותו כישראל, מ"מ לענין מילתא דאיסורא כגון ליקח אותה לאשה ולסמוך עליה באיסור והיתר חוששין לה עד שיתברר צדקתה, ואולי גם לענין קידושין אם בא אחר וקידשה חוששין לקידושי שניהם, וזהו שיטת הרמב"ם דחוששין עד שתתברר צדקתה, עכ"ד האמרי יושר בשיטת הרמב"ם.

אבל אכתי אינו מבואר לפירוש זה בדעת הרמב"ם, דכיון דבלי קבלת מצוות אין זה גירות, ולכן צריכים להמתין עד שיתבאר צדקתו וכו', אי"כ למה בתחילה כשנתגייר בשביל דבר אמרינן שהוא כ"ישראל, שאפילו מחזירין לו אבידתו דזהו רק מצד "רוב" כ"י, ולמה באמת נימא כן, ועוד קשה בנוגע לשמשון ושלמה דכיון דנגלה סודן והוכיח סופן על תחילתן וכו', נמצא שלא הי' כאן קבלת מצוות, אי"כ הי"ה כנכריות ממש ואיך נשאום שמשון ושלמה.

ובס' משאת משה (כתובות סי' י"ג וקידושין סי' מ"ח) ביאר שיטת הרמב"ם באופן אחר, וזהו עפ"י מה שחידש דבכדי שיחול חיובי התורה צריך קבלה מצד האדם כגון בעכו"ם שמצ"ע אינו מחוייב ובא להתגייר וכו' (עיי"ש שמביא כמה ראיות לזה) רק ע"י קבלתו חל עליו חיובי המצוות, וענין זה דקבלת המצוות אינו עצם הגירות, כי הגירות היא רק ע"י מילה וטבילה כשרצונו להכנס לכלל ישראל, ובמילה וטבילה לחוד הוי גר אלא שאינו מתחייב במצוות בלי קבלת מצוות, אבל עכ"פ הוא יצא מכלל עכו"ם, ומבאר דבאמת בגירות של אבותינו הי' זה לפני מתן תורה ולא הי' עדיין קבלת המצוות כי לא נצטוו עדיין, ונכנסו לברית ע"י מילה וטבילה בלבד, וכן הוא לעולם שיש גדר ענין הגירות במילה וטבילה לבד דעיי"ז יצא מכלל עכו"ם, ומבאר בזה כוונת הרמב"ם במ"ש הואיל ומל וטבל יצא מכלל עכו"ם, דלכאורה ממ"נ אם הוי גר הי"ה ישראל גמור ומהו מ"ש שיצא מכלל עכו"ם, אלא דזהו כ"י דכל אלו הגרים שנתגיירו בשביל דבר בלי קבלת מצוות אפ"ה הי"ה גרים אלא שאין להם תורה ומצוות, וכיון שהם גרים לכן יש בהם קידושין וכו', וכן א"ש בנוגע לשמשון ושלמה שהם יצאו מכלל עכו"ם ואין בהם האיסור דלא תתחתן וכו' עיי"ש בארוכה.

ובחידושי הריטב"א (מוסד הרב קוק) יבמות כד,ב, האריך בהערה 650 ביאור שיטת הרמב"ם באופן אחר קצת, דכל דקיבל עליו להיות בכלל ישראל בפני ג' ומל וטבל אף דליכא קבלת מצוות הי"ז גר בדיעבד, ומש"כ הרמב"ם בהל' ט"ו דמי שנתגייר לשום דבר מהבלי העולם אינו גר צדק, אין כוונתו דאינו גר כלל, אלא דאין לו המעלה של "גר צדק" אבל גר הוי, ולכן סב"ל להרמב"ם דקידושיו קידושין ומחזירין לו אבידתו דהוי

כישראל, ולפיכך קיימו שמשון ושלמה נשותיהן כיון דיש חלות גירות בלי קבלת מצוות, ומ"ש ד"חוששין להן לא דוחין אותן ולא מקרבין אותן עד שיתברר אחריתן" אין זה מצד דלא חל גירות, אלא דזהו דין מיוחד כמ"ש בהל' י"ח דקשין גרים לישראל שרובן חוזרין בשביל דבר "ומטעין לישראל" וקשה הדבר לפרוש, ולכן נאמר הלכה מיוחדת להפרישן ולא להתערב בהן, ומה שכתב הרמב"ם בפ"ב הי"ז דכל העכו"ם כשיתגיירו ויקבלו עליהן כל המצוות שבתורה כו' ה"ה כישראל לכל דבר כו' ומותרין להכנס לקהל ה' מיד עיי"ש, דמשמע דבלי קבלת מצוות אסורין לבוא בקהל, י"ל דזהו הלכה מיוחדת דבלי קבלת המצוות אין מתירין אותן להכנס לקהל, וואולי נלמד דין זה מהא דחשבן הכתוב לנשי שמשון ושלמה כנכריות, אף דבדינא לאו עכו"ם הן) ורק אחר שיתברר צדקותן ה"ה כישראל גמור בכל הפרטים, ובמילא לא קשה מנשי שמשון ושלמה כיון דלפועל חל כאן דין גירות שה"ה כישראל. וראה ג"כ בס' כבוד הרב ע' 20 והלאה שכתב בענין זה בביאור שיטת הרמב"ם הגר"א סולוביצ'יק שליט"א כעין הנ"ל, ועיקר היסוד בזה הוא דאי נימא דבלי קבלת מצוות אי"כ חלות גירות כלל, אי"כ מה תירץ הרמב"ם מנשי שמשון ושלמה דשם נגלה סודן והוכיח סופן על תחילתן וכו' שלא היו בהם קבלת מצוות.

דלפי זה נמצא באופן אחר מהמבואר בהשיחה, דבהשיחה נתבאר בשיטת הרמב"ם דאם ליכא קבלת עול תורה ומצוות אין כאן מעשה גירות כלל. ולאידך גיסא יש להקשות על שיטתם מהרמב"ם. המובא לעיל בהשיחה בריש פ"ג, דמשמע דרק לאחר שרוצה להכנס ולהסתופף תחת כנפי השכינה ולקבל עליו עול תורה אז שייך אח"כ מעשה גירות עיי' מילה וטבילה, וכנ"ל.

ולכן יש לבאר שיטת הרמב"ם ע"ד שכתב בשו"ת אחיעזר ח"ג סי' כ"ו (וראה גם בגליון ל"ט סי' י"ב) דשיטת הרמב"ם היא כמ"ש הריטב"א ביבמות שם "דכיון דנתגיירו וקבלו עליהם, חזקה הוא דאגב אונסייהו גמרו וקבלו, ואע"ג דמחמת האונס הוא גירות הוא אליבא דרבנן" ואף אם אח"כ חזר ועבד עבוד"ז אמרינן דאחר הגירות חזר לסורו, אבל בתחילה יש חזקה דאגב אונסו גמר ומקבל, ומצד "חזקה" זו נקטינן שה"י כאן חלות גירות וה"ה כישראל.

ובתורה שבעל פה י"ג האריך גם הגר"ב זולטי ז"ל בביאור שיטת הרמב"ם עדיין, דחזקה הוא כמו רוב, אבל אינו ודאי (וכדברי התוס' הרא"ש הידועים בב"מ ו,ב, דרוב אינו ודאי) ולכן בכל הדינים שמספיק בהם דין "רוב", הנה גם הכא דינו כן, דמצד החזקה דאגב אונסו וכו' נקטינן שהוא כישראל, וקידושיו קידושין, משא"כ בנוגע לדיני ממונות שהוא יוכל להוציא ממון מישראל הנה בזה אמרינן דאין הולכין בממון אחר הרוב שאי אפשר לרוב להוציא מחזקת ממון (וראה רמב"ם שם פט"ו הכ"ה ובמגיד משנה שם לענין אסופי שנמצא במקום שרוב ישראל, דגר זה דינו מצד החזקה כמו אסופי שנמצא במקום דרוב ישראל) ומחזירין לו אבידתו כיון דשם אין להמוצא חזקת ממון, וכמ"ש התוס' בכתובות טו,ב, וכן דמי שהרגו לא נהרג עליו, כיון דרוב אינו ודאי, וכ"ז שלא נתברר צדקתו שאין כאן "בירור" שקיבל עליו עול מצוות אין מקרבינן אותו וכו', כיון שבמציאות אפשר שלא קיבל עליו עול מצוות, דחזקה זו אינו בירור כנ"ל.

ולפ"ז מתורץ ג"כ מנשי שמשון ושלמה דכיון שהתגיירו ויש כאן חזקה, הנה בדינא ה"ה מותרין מצד החזקה, והא דהכתוב חשבון לנכריות ה"ז משום דקמי שמיא גליא דבאמת לא קיבלו עליהן עול מצוות, וגירות בלי קבלת עול מצוות אינו גירות כלל כנ"ל, אבל מ"מ בנוגע בפועל ה"י מותר לסמוך על החזקה, דכן הוא לענין איסורים דסומכין על החזקה (וראה גליון הקודם שם שהובא מלקו"ש פ' שלח תשמ"ה דוגמא לזה דבדינא אזלינן כמו שענינו רואות אף דקמי שמיא גליא שאינו כן עיי"ש). ולפי שיטה זו אי"ש מ"ש הרמב"ם בריש פרקין (כמבואר בהשיחה) דמעשה גירות דמילה וטבילה הוא רק לאחר שיש קבלת מצוות. וכן מתורץ שאר הקושיות בשיטת הרמב"ם וכמו שנת'. *

ה. (ב) במה שנתבאר בהשיחה דלכן הותר הטבילה בשבת כיון דע"י הטבילה לא חל עדיין דין גירות כיון דקבלת המצוות ה"י רק בעת מ"ת וכו' עיי"ש, יש להעיר דהלא לשון הגמ' וכן לשון הרמב"ם הוא: בשלשה דברים נכנסו אבותינו לברית ומשמע

מזה דהא דלמידים ענין הגירות מאבותינו ה"ז רק במה שנכנסו לברית, דעייז עצמו כבר חל עליהם כמו בדין הגיור, ואף ששם לא ה"י קבלת מצוות, כיון שה"י לפני מ"ת, הנה שאני התם דאכתי לא נצטוו במצוות שלאחר מ"ת, ולכן חל הברית גם בלי קבלת המצוות משא"כ אחר מ"ת, (וכמ"ש במשאת משה הנ"ל) או אפשר לומר דלגבי הברית ה"י מספיק לקבל מה שנצטוו במרה וכו', אבל איך שיה"י הרי הדיוק הוא שנכנסו ל"ברית" ולענין זה שיהיו ראויים להכנס לברית ה"י צריך מילה וטבילה וכו', א"כ לכאורה אכתי יש להקשות דאיך טבלו בשבת, כיון דטבילה זו פעל עליהם "תקוני גברא" שיהיו ראויים להכנס להברית, וע"י גם בס' חידושי הרי"ז על התורה בפי משפטים שביאר ג"כ דכל הנאמר בפי משפטים איירי בכניסה לברית, ומזה ילפינן לדורות דין גירות, והנאמר בפי יתרו איירי אודות מעמד הר סיני והוא ענין בפני עצמו עיי"ש בארוכה דלכן חלקן התורה לבי פרשיות.

ולפ"ז יש להעיר ג"כ במ"ש בגליון דפי נשא סי' ה' דלכאורה למה צריך לומר בהשיחה דלא חל דין גירות ע"י הטבילה כיון דלא ה"י קבלת מצוות, תיפוק ליה בפשטות דלפני מ"ת לא ה"י ענין הגירות כלל עיי"ש, ולהנ"ל ניתא כיון דנתי דשייך לומר דענין הגירות הוא ענין ה"ברית" שה"י לפני מ"ת ומזה דוקא ילפינן דין גירות לעולם, אבל לאידך גיסא יל"ע כנ"ל דאם ילפינן מהכניסה לברית, נמצא דהטבילה פעל עליהם שיהיו ראויים להכנס לברית וא"כ איך טבלו בשבת? ויל"ע עוד.

*

ו. ג) בגליון הקודם (סי' י"ד) כתב הרב י.ל. אלטין שי על המבואר בלקו"ש חט"ז ע' 112 דדוקא גבי ק"פ מצינו הענין דפסח שני, כי ק"פ קשור עם לידת עם ישראל, וזהו ענין כללי ביותר שאי אפשר שיחסר אצל איש ישראל, דיש להביא לזה דמות רא"י מהקס"ד במכילתא וכו' שגר התגייר צריך לעשות פסח מיד וכו' עיי"ש.

ויש להוסיף בזה ג"כ במ"ש בס' משך חכמה פ' בהעלותך דקרנן פסח הוא במקום קרבן הגר, וגר שהביא קרבן פסח ה"ה עיי' ככשרי ישראל שהוא מותר לאכול קדשים וכו' עיי"ש, ועי' גם בס' דבר אברהם ח"ג סו"ס י"ט בזה, ולפי"ז ר"ל בקובץ חידושים שבשטמ"ק פסחים ח"ב ע' תס"א דבזמן נוב וגבעון שהי' זמן של היתר הבמות, אבל יחיד לא הי' יכול להביא קרבנותיו א"כ ה"ה גר לא הי' יכול להביא קרבנו, דמ"מ הי' אפשר לו להביא קרבן פסח, וזהו כמו קרבן הגר, דגם בזה יש לבאר כמ"ש בלקו"ש כיון דק"פ קשור עם לידת עם ישראל וזהו ענין הגיור דכקטן שנולד דמי וכו' והוי"ע אחד.

ז. (ד) במ"ש בלקו"ש פ' בהעלותך (סעי' ב') דלכאורה הי' רש"י יכול לפרש דקשואין והאבטיחין וכו' הם קשים בכלל אל האדם לא רק למיניקות עיי"ש.

יש להעיר גם ממ"ש בפסיקתא זוטרתא פ' בהעלותך כאן על הפסוק (מובא בס' שמירת הגוף והנפש סי' י"א) דלכן לא טעמו במן ממינים אלו מפני שהן קשין לתלמוד, (הו"ד בלקח טוב ובילקוט הראובני שם), אבל בזה אפשר לומר דאין זה פשש"מ, ובס' הנ"ל הביא שהמלבי"ם (קונטרס עלים לתרופה על הרמב"ם פ"ד מהל' דיעות) הקשה ע"ז דהרי ישנם עוד דברים הקשים לשכחה כמו זיתים כו' ולמה יכלו לטעום טעם זה עיי"ש.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בשיבה -

ח. בגליון לח (תצו) העיר הרב י.ג. עיי' שמואל בלקו"ש חט"ז שגם צדיק זקוק לטהרת פרה אדומה להיטהר מהרגש מציאותו כיון שגם צדיק הוא "יש מי שאוהב" ויש לו בחירה חפשית עד לעשות ח"ו נגד רצון העליון הרי שהוא מציאות ואינו מיוחד בתכלית באלקות.

ושאל הנ"ל שזה שאומרים שיש לו בחירה חפשית (שלכאורה האפשרויות שבה אינן אלא בגדר יכולת ולא במציאות כלל) לעשות נגד רצון ד' ה"ז חסרון ומדוע חשש רחוק כזו נקרא בשם חסרון שמשו"ז צריך גם הצדיק להגיע לטהרת פרה אדומה לבטל הרגש מציאותו, ע"כ.

והנה אף שכבר ידוע לנו שענין של בכח וענין של יכולת הם דברים נפרדים עכ"ז דומים הם באופן מסויים ואולי י"ל שהביאור להנ"ל נמצא בהערת כ"ק אד"ש בספר תניא קדישא פרק י"ב כשמדבר ע"ד מדריגת הבינוני וזלח"ק בתניא ולא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם ע"כ ובכאן מעיר כ"ק אד"ש וזלח"ק הקושיא ידועה איך שייך לומר שבינוני לא עבר עבירה מימיו הלא יכול להיותו שכיח יותר שבנערותו הוא חוטא ואינו בדרגת בינוני כלל ואז אחרי תשובתו וחרטתו על העבר הוא מעמיד א"ע בדרגת בינוני (ואפשר לעלות גם להיות צדיק) וא"כ איך כתב רבינו שבינוני לא עבר עבירה מימיו ולפענ"ד הפי' שבינוני הוא שמצבו (כעת) הוא כזה שמושלת עשיית עבירה בעבר או בעתיד (אף שאז נסיונות ומלחמת היצר באופן שונה משל עתה) כי בלאה"כ הוא עכ"פ רשע בכח ואין זה בינוני בתכלית ועיין תניא פ"ל ע"כ.

רואים מכאן לכאורה שלא רק שבחירה חפשית יכולה לגרום לעשות ח"ו נגד רצון העליון (ז.א. שיש באפשרויות וביכולתו (ואה"נ לא במציאות כלל) לעבור עבירה) וזה נקרא חסרון שמכריח לטהרת פרה אדומה אלא עוד יותר שבינוני שכעת במצבו עתה שייך לעבירה אין לו כלל וכלל תואר בינוני (עכ"פ לא בתכלית) ונקרא רשע בכח ולכן מסביר כ"ק אד"ש שמוכרח לומר שכעת אינו שייך לשום עבירה ועון וכנ"ל אולי בד"א זה מקור למה שהביא הנ"ל אבל עדיין זה גופא צריך ביאור והסבר.

ואגב בזה שאומרים ומובא בחסידות באריכות (כנ"ל) החילוק ונפק"מ בין כח ליכולת שבכח קרוב יותר לפעולה ממשית מביכולת יש גם להביא סיוע ממקורות הנ"ל שבהשיחה הנ"ל שמדבר בבחירה חפשית אצל צדיק (כמש"כ הנ"ל בלשונו שיש ביכולתו לעבור עבירה) וכמובא בתניא פכ"ט הלשון גבי

כל אדם שיכול להתאווה לדברים האסורים ע"כ (עיין בלקו"ש ח"ז תזריע א' באריכות) אז לגבי זה הצדיק נקרא (רק) בשם חסרון ז.א. שנשאר במעמד ומצב שהי' ורק חסר משהו אצלו משא"כ כשמדברים על ענין הבכח (כנ"ל תניא פ"ב) בבינוני (ולא בצדיק) אז אם שייך במצב הלזה לעבור עבירה אז לא רק שנקרא בשם חסרון אלא כלשון אד"ש הוא רשע בכח ז.א. שנופל למצב גרוע ביותר ובשינוי גדול מכפי שהי' מקודם שחטא (וזה מורה לנו איך שענין הבכח מוריד האדם עוד יותר מענין היכולת ותואר צדיק שייך אצלו יותר ענין היכולת ואצל בינוני שייך יותר ענין הבכח כמובן שמדברים כאן בעשיית עבירות משא"כ במצוות ומע"ט הצדיק קרוב יותר לקיומם מאשר הבינוני).

הרב דוד שרגא פאלטער

- תושב השכונה -

ט. בלקו"ש ח"ז ע' 426 כותב כ"ק אד"ש: "בענין מזמור לתודה בעה"פ דמצדיק הצ"צ מנהג המקום שנהגו לאומרו, משום דכל העוסק בתורת עולה אפילו בלילה ה"ז כאילו הקריב ביום - ומקשה כתי"ר במכתבו ממש"כ הרי"ף דאסור להתפלל מוסף פעם ב' כמו דאסור להקריב המוספין פעם שני'. ואיני רואה כאן קושי מעיקרא, דהצ"צ בפירוש מנמק דבריו ממרז"ל כל העוסק בתורת כו', ואינו ענין לתפלת מוסף דהרי"ף (ופסוקי המוספין אינם עקריים בתפלת מוסף, כידוע) עכ"ל.

והנה הרב ש.ד.וו. בגליון לג (תצב) בא להטיל מום בקדשים ולומר שטעות נפלה בלקו"ש ובמקום המלה (פסוקי המוספין) אינם צ"ל הינם, ואיני מבין מפני מה צריך "לתקן" והרי"ז מדויק כפי הנדפס ומובן בפשטות ובפרט ע"פ המבואר בלקו"ש דע"פ ש.ז. וז"ל: "אחד החילוקים בין שני הדינים, דתפלות במקום קרבנות תקנום, וקריאת פרשת הקרבנות במקום הקרבנות הוא, דתפלה צ"ל בזמן הקרבת התמידין דוקא, משא"כ לימוד פרשת הקרבן במקום הקרבנות אינו קשור עם זמן חיוב ההקרבה." עכ"ל.

היינו שהחילוק בין תורה לתפלה הוא שתורת הקרבן זמנה הוא **בכל עת** משא"כ תפלה צ"ל **בזמן** הקרבת הקרבן, וזה מה שמבאר כ"ק אד"ש במכתבו, "שהצ"צ בפירוש מנמק דבריו ממרז"ל כל העוסק **בתורת** כו' היינו שזה בגדר **דלימוד** פרשת הקרבן ולכן אפשר לומר מזמור לתודה גם בע"פ, משא"כ **תפלת** מוסף שאסור להתפלל פעם ב', כיון שזה **תפלה** ולכן היא צריכה להיות **בזמן** הקרבת הקרבן, וע"ז מוסיף כ"ק אד"ש בחצעי"ג "ופסוקי המוספין אינם עקריים בתפלת מוסף כידוע" (היינו שחלק **התורה** שבתפלת מוסף **אינו** עיקרי) ולכן אין זה בגדר **דלימוד** פרשת הקרבן (שזמנה בכל עת) אלא היא **תפלה** שצריכה להיות דוקא בעת **זמן** הקרבת הקרבנות וק"ל.

הרב אברהם יעקבסאהן
- תושב השכונה -

אגרות קודש

י. בסי "אגרות-קודש מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א" כרך ז'
נדפסה אגרת (א'תתקכג) בה כותב כ"ק אד"ש:

"מ"ש במכתבו בענין נתיצת תנור, ששמעו שיש בזה מכתב מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, הנה מוסיף העתק מכתב זה, שנמצא בביכל ע"ש כ"ק אדמו"ר הנ"ל, וכנראה מתוכנו, אף [ש]נדפס משם הצמח צדק (בספר צרור החיים ע' ל' - בילגורי תרע"ג)" [בסי צרור החיים מהדורה הנ"ל הוא בדף לט ע"ב אות קעט. סי' זה נרשם בטעות בבית עקד ספרים (פרידברג) כשייך לסי' צרור החיים של ר"מ חאגיז, ורישומו צ"ל בנפרד: "ספר צרור החיים השלם - כולל הרבה מאמרים.. - מאתי המלקט חיים.. ליבערזאהן.. - בילגורייא.. תער"גי"].

בשוה"ג לאגרת זו ציינו המהדירים: "שיש בזה **מכתב**: אג"ק שלו ח"א אגרות נד. סד"י [הנה, אם הכוונה לציין בכלל למקום בו מדובר בענין סתירת תנור, הרי שיש לציין גם לאגרת רלב שבח"ב שם; ח"ג אג' תקפא; ח"ה אג' א'קט, ואם (וכך צ"ל)

הכוונה לציין למכתב המסויים הנ"ל עליו כותב כ"ק אד"ש "מוסג"פ העתק מכתב זה" (והנדפס בס' צרור החיים), הרי שיש לציין רק לאגרת נד. אגב, במפתח הענינים (כללי - סוף כרך ה') לאג' הנ"ל מופיעה בערך "תנור" ההגדרה: "סתירת ת." ביחס לאג' נד; סד; תקפא, ואילו לגבי אג' רלב מופיעה ההגדרה: "השתמשות במקום הת.", אך למעשה אין כל חילוק בין אג' אלו, שהרי הבעי' בסתירת תנור היא לגבי ההשתמשות במקומו, ועל בעי' זו מדובר בכל האג' הנ"ל. הערה נוספת: במפתח הענינים לכרך ז' הנ"ל יש לציין בערך "צוואת ר"יח" גם לעי' רסה).

מכתב זה של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נדפס (כנסמן שם בשוה"ג) בקובץ יגדיל תורה (ירושלים תשל"ח) גליון ד', ושם בעי' 8 העי' 1 מציינים העורכים למכתב כ"ק אד"ש (בחתימת מזכיר) מיום כ"ד תמוז תשט"ז (נד' בבטאון חב"ד גליון 34-35 עי' 74, תשובות וביאורים בשו"ע (מהדורת תשמ"ז) עי' 393, ויודפס אי"ה גם באג"ק ח"י"ג) שם מעתיק קטע ממכתב זה ובהקדמה לו כותב [ההדגשה כאן]: "ונמצא בכתבי נשיאנו הק' וכנראה הוא מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק". עורכי היגדי"ת השאירו הערה זו ב-"וצי"ע" [שכן כאמור הם הביאו מכתב זה כמכתב אדמו"ר מהורש"ב], ובגליון שלאח"כ (ה', עי' 78) הובאו דברי אדמו"ר מהורש"ב, וכתב בדבר סתירת תנור וכו' הרי ח.י. ש"י אייזנבך שכתב: "המכתב בדבר סתירת תנור וכו' הוא באמת לכ"ק אדמו"ר הצ"צ נ"ע, כפי שיוחס - לדבריהם - עיי' כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכן הובא כל המכתב בשמו בספר חסידים הוצאת הגר"ר מרגלית [נ"ל], בשם ספר "צרור החיים" עיי"ש. באותו גליון (עי' 3-82) הובאו דברי הרי"י ש"י מונדשיין שכתב שלא מהצ"צ יצאו הדברים, כי אם מאדמו"ר מהורש"ב - ולפי"ז הדרא קושיא לדוכתא, ממכתב כ"ק אד"ש משנת תשט"ז.

לפי מכתבו זה של כ"ק אד"ש (משנת תשי"ג) תיגדל איפוא הקושיא: כיצד כתב בשנת תשט"ז ש-"כנראה הוא מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק" בשעה שבמכתב משנת תשי"ג כבר שלל דיעה זו (לפ' ה-"וכנראה מתוכנו" - וכמ"ש הרי"י מונדשיין שם)?

והנראה לענ"ד בענין זה:

היינו שהחילוק בין תורה לתפלה הוא שתורת הקרבן זמנה הוא **בכל עת** משא"כ תפלה צ"ל **בזמן** הקרבת הקרבן, וזה מה שמבאר כ"ק אד"ש במכתבו, "שהצ"צ בפירוש מנמק דבריו ממרז"ל כל העוסק **בתורת** כו' היינו שזה בגדר **דלימוד** פרשת הקרבן ולכן אפשר לומר מזמור לתודה גם בע"פ, משא"כ **תפלת** מוסף שאסור להתפלל פעם ב', כיון שזה **תפלה** ולכן היא צריכה להיות **בזמן** הקרבת הקרבן, וע"ז מוסיף כ"ק אד"ש בחצעי"ג "ופסקי המוספין אינם עקריים בתפלת מוסף כידוע" (היינו שחלק **התורה** שבתפלת מוסף **אינו** עיקרי) ולכן אין זה בגדר **דלימוד** פרשת הקרבן (שזמנה בכל עת) אלא היא **תפלה** שצריכה להיות דוקא בעת זמן הקרבת הקרבנות וק"ל.

הרב אברהם יעקבסאהן
- תושב השכונה -

אגרות קודש

י. בסי "אגרות-קודש מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א" כרך ז'
נדפסה אגרת (א'יתקכג) בה כותב כ"ק אד"ש:

"מ"ש במכתבו בענין נתיצת תנור, ששמעו שיש בזה מכתב מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, הנה מוסיף העתק מכתב זה, שנמצא בביכל ע"ש כ"ק אדמו"ר הנ"ל, וכנראה מתוכנו, אף [ש]נדפס משם הצמח צדק (בספר צרור החיים ע' ל' - בילגורי תרע"ג)" [בסי צרור החיים מהדורה הנ"ל הוא בדף לט ע"ב אות קעט. סי' זה נרשם בטעות בבית עקד ספרים (פרידברג) כשייך לסי' צרור החיים של ר"מ חאגיז, ורישומו צ"ל בנפרד: "ספר צרור החיים השלם - כולל הרבה מאמרים.. - מאתי המלקט חיים.. ליבערזאהן.. - בילגוריא.. תער"ג"].

בשוה"ג לאגרת זו ציינו המהדירים: "שיש בזה **מכתב**: אג"ק שלו ח"א אגרות נד. סד" [הנה, אם הכוונה לציין בכלל למקום בו מדובר בענין סתירת תנור, הרי שיש לציין גם לאגרת רלב שבח"ב שם; ח"ג אג' תקפא; ח"ה אג' איקט, ואם (וכך צ"ל)

הכוונה לציין למכתב המסויים הנ"ל עליו כותב כ"ק אד"ש "מוסג"פ העתק מכתב זה" (והנדפס בס' צרור החיים), הרי שיש לציין רק לאגרת נד. אגב, במפתח הענינים (כללי - סוף כרך ה') לאג' הנ"ל מופיעה בערך "תנור" ההגדרה: "סתירת ת." ביחס לאג' נד; סד; תקפא, ואילו לגבי אג' רלב מופיעה ההגדרה: "השתמשות במקום הת.", אך למעשה אין כל חילוק בין אג' אלו, שהרי הבעי' בסתירת תנור היא לגבי ההשתמשות במקומו, ועל בעי' זו מדובר בכל האג' הנ"ל. הערה נוספת: במפתח הענינים לכרך ז' הנ"ל יש לציין בערך "צוואת רי"ח" גם לע' רסה).

מכתב זה של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נדפס (כנסמן שם בשוה"ג) בקובץ יגדיל תורה (ירושלים תשל"ח) גליון ד', ושם בע' 8 הע' 1 מציינים העורכים למכתב כ"ק אד"ש (בחתימת מזכיר) מיום כ"ד תמוז תשט"ז (נד' בבטאון חב"ד גליון 34-35 ע' 74, תשובות וביאורים בשו"ע (מהדורת תשמ"ז) ע' 393, ויודפס אי"ה גם באג"ק חי"ג) שם מעתיק קטע ממכתב זה ובהקדמה לו כותב [ההדגשה כאן]: "ונמצא בכתבי נשיאנו הק' וכנראה הוא מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק". עורכי היגדי"ת השאירו הערה זו ב-"וצ"ע" [שכן כאמור הם הביאו מכתב זה כמכתב אדמו"ר מהורש"ב], ובגליון שלאח"כ (ה', ע' 78) הובאו דברי הר' ח.ג. ש"י אייזנבך שכתב: "המכתב בדבר סתירת תנור וכו' הוא באמת לכ"ק אדמו"ר הצ"צ נ"ע, כפי שיוחס - לדבריהם - עיי' כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכן הובא כל המכתב בשמו בספר חסידים הוצאת הגר"ר מרגל[ו]ת ז"ל, בשם ספר "צרור החיים" עיי"ש". באותו גליון (ע' 3-82) הובאו דברי הר' י. ש"י מונדשיין שכתב שלא מהצ"צ יצאו הדברים, כי אם מאדמו"ר מהורש"ב - ולפ"ז הדרא קושיא לדוכתא, ממכתב כ"ק אד"ש משנת תשט"ז.

לפי מכתבו זה של כ"ק אד"ש (משנת תשי"ג) תיגדל איפוא הקושיא: כיצד כתב בשנת תשט"ז ש-"וכנראה הוא מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק" בשעה שבמכתב משנת תשי"ג כבר שלל דיעה זו (לפי ה-"וכנראה מתוכנו" - וכמ"ש הר"י מונדשיין שם)?

והנראה לענ"ד בענין זה:

כפי שציינו המהדירים (באג"ק וביגדי"ת שם) הרי שמכתבו זו של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נדפס בשינוים בהוספות לשדי חמד (קה"ת תש"כ), גם שם תחת הכותרת "מכתב מכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נייע מליובאוויטש". כפי שהעיר הר"י מונדשיין הרי שניכר שההוספה שבשדי חמד נעתקה מספר חסידים מהדורת הר"ר מרגליות (ירושלים תשי"ז) ובשניהם מצויין המקור - סי' צרור החיים (הני"ל), אלא ששם ובסי' חסידים הני"ל יוחס המכתב לצ"צ, ואילו בהוצאת קה"ת שינו לייחסו לאדמו"ר מהורש"ב. ר"י מונדשיין מפרט (שם) את צדדי הספק, למי לייחס את המכתב (לפי השינוים שבנוסח), ומוכיח היטב (אף לשתי הנוסחאות), שלא הצ"צ כתב את המכתב, עיי"ש.

לפ"ז נראה, שמ"ש כ"ק אד"ש במכתב תשט"ז): "וכנראה הוא מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק" - לא קאי על יחוס הכותב (שכן בזה פשוט שנכתב ע"י אדמו"ר מהורש"ב, וכנ"ל), אלא מאחר ועיקר מכתבו מתייחס "בענין סתימת הפתח", הרי שעל זה כותב שנמצא (הענין) "בכתבי נשיאנו הק' וכנראה הוא מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק", והיינו, שההוראה בענין זה היא מהצמח צדק.

אלא שלכאורה יקשה הלשון "וכנראה הוא", בשעה שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב כותב בפירוש: "צווה כ"ק א"א זקני מו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע" שהוא אדמו"ר הצ"צ? - אלא שע"ז י"ל שכ"ק אד"ש בא בתיבה זו ("וכנראה") לרמז לנוסחא השני (זו שנד' באג"ק וביגדי"ת) ששם כותב: "צווה כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה", וכן הוא באג' סד שם: "כי ידעתי אשר כ"ק אדמו"ר.. הי' מצוה" - היינו כ"ק אדמו"ר המהר"ש, אלא שכ"ק אד"ש הוכיח (כדלקמן) ש-"וכנראה" הוא הצ"צ (ולפ"ז גם באג' סד צ"ל "אדמו"ר").

והרא"י לזה:

ביגדי"ת (שם) כתב הר"י מונדשיין: "ופלא שעוד בחיי מהורש"ב נדפס מכתב זה וכבר נשתנה להתייחס להצ"צ. וראה ב"התנצלות המחבר" שבראש סי' "צרור החיים" הני"ל כי את הכתבים הנדפסים שם מהצ"צ שלח למהרש"י מבא"ב "והעיד לי אשר כנים הדבריי" [וראה מ"ש ע"ז הרי' ד. שי' גאלדבערג

בגליון ז' ע' 86, ותשובת הר"י מונדשיין בגליון ח' בע' (צ"ל 104).

ולענין, אין הכרח לומר שמלקט צרור החיים הביא ענין זה בתור "כתבים" שכתב הצ"צ, אלא אפשר וידע שהוא מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, אלא שהענין הוא מהצ"צ.

ומאחר וכאמור הסכים האדמו"ר מבאברויסק שהם מהצ"צ [וכתובת ר"י מונדשיין שם], הרי שהענינים המובאים שם הם מהצ"צ: א. "אשר עוד בחיי כ"ק אאזמו"ר [הצ"צ]... סתרו תנור... ושימש שם בחדר ההוא" [קאי כנראה על בנו הר' ישראל נח, אך הענין הוא שהי' בחיי הצ"צ ולא מיחה בו. ואולי קאי על הצ"צ בעצמו שאף הוא השתמש שם (ורק אדמו"ר המהר"ש החמיר כמ"ש שם)]. ב. בענין סתימת חלון (וכנוסח שבצרור החיים) שציווה הצ"צ איך לנהוג בזה,

לכן העדיף כ"ק אד"ש נוסחא זו, וכתב: "וכנראה הוא מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק". (בשולי דבריו של ר"י מונדשיין [ביגדי"ת גלי ח'] הוסיף להעיר מהמובא בס' שבעים תמרים (על צוואת ריה"ח (ווארשא תר"ס) ובנוגע לסתימת פתח, שם בע' 60): "וכן ראיתי בבית אדמו"ר [הצ"צ] נבג"מ. שהכניסו שופרת מטס... וטעמו ונימוקו עמו וכו'" כשההוספה בחצאי אריח היא שלו, כנראה מפני שגם הוא תפס כנוסחא האומרת שהציווי הוא כבר מהצ"צ,

- אלא שבמ"א הערתי בדבר בעהמ"ס שבעים תמרים, הר' חיים שמעון דוב מו"צ דעיר הארק"י, אשר "בעודנו הי' כעשרים ושלוש שנים סמכוהו כ"ק אדמו"ר נבג"מ זי"ע בעל צמח צדק" (מהסכמת אביו שנדפסה שם בראש הס'), ובספרו מביא כמ"פ דברים בשם אדמוה"ז והצ"צ, וגם מעיד (בע' 72) ש-"וכן שמעתי אני הכותב מפי הרה"ג הצדיק ה"ר הלל נבג"מ מפאריטש" (ועד"ז בע' 104). אמנם בנוגע לקטע הנ"ל בו כותב "וכן ראיתי בבית אדמו"ר נבג"מ" כתבתי להסתפק האם הכוונה לאדמו"ר הצ"צ או לאדמו"ר המהר"ש, שכן לא פורש. ואינו דומה למ"ש על אביו (בע' 84) "שהוא הי' מיח"ס דאדמו"ר

כפי שצינו המהדירים (באג"ק וביגדי"ת שם) הרי שמכתבו זו של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נדפס בשינוים בהוספות לשדי חמד (קה"ת תשי"ב), גם שם תחת הכותרת "מכתב מכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נייע מלובאוויטש". כפי שהעיר הר"י מונדשיין הרי שניכר שההוספה שבשדי חמד נעתקה מספר חסידים מהדורת הר"ר מרגליות (ירושלים תשי"ז) ובשניהם מצויין המקור - סי' צרור החיים (הני"ל), אלא ששם ובסי' חסידים הני"ל יוחס המכתב לצ"צ, ואילו בהוצאת קה"ת שינו לייחסו לאדמו"ר מהורש"ב. ר"י מונדשיין מפרט (שם) את צדדי הספק, למי לייחס את המכתב (לפי השינוים שבנוסח), ומוכיח היטב (אף לשתי הנוסחאות), שלא הצ"צ כתב את המכתב, עיי"ש.

לפי"ז נראה, שמ"ש כ"ק אד"ש במכתב תשט"ז): "וכנראה הוא מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק" - לא קאי על יחוס הכותב (שכן בזה פשוט שנכתב ע"י אדמו"ר מהורש"ב, וכנ"ל), אלא מאחר ועיקר מכתבו מתייחס "בענין סתימת הפתח", הרי שעל זה כותב שנמצא (הענין) "בכתבי נשיאנו הק' וכנראה הוא מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק", והיינו, שההוראה בענין זה היא מהצמח צדק.

אלא שלכאורה יקשה הלשון "וכנראה הוא", בשעה שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב כותב בפירוש: "צווה כ"ק א"א זקני מו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זייע"י שהוא אדמו"ר הצ"צ? - אלא שע"ז י"ל שכ"ק אד"ש בא בתיבה זו ("וכנראה") לרמז לנוסחא השני (זו שנד' באג"ק וביגדי"ת) ששם כותב: "צווה כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה", וכן הוא באג' סד שם: "כי ידעתי אשר כ"ק אדמו"ר.. הי' מצוה" - היינו כ"ק אדמו"ר המהר"ש, אלא שכ"ק אד"ש הוכיח (כדלקמן) ש-"וכנראה" הוא הצ"צ (ולפי"ז גם באג' סד צ"ל "אדמו"ר").

והרא"י לזה:

ביגדי"ת (שם) כתב הר"י מונדשיין: "ופלא שעוד בחיי מהורש"ב נדפס מכתב זה וכבר נשתנה להתייחס להצ"צ. וראה ב"התנצלות המחבר" שבראש סי' "צרור החיים" הני"ל כי את הכתבים הנדפסים שם מהצ"צ שלח למהרש"י מבא"ב "והעיד לי אשר כנים הדבריי" [וראה מ"ש ע"ז הרי' ד. שי גאלדבערג

בגליון ז' ע' 86, ותשובת הר"י מונדשיין בגליון ח' בע' (צ"ל 104).

ולעני"ד, אין הכרח לומר שמלקט צרור החיים הביא ענין זה בתור "כתבים" שכתב הצ"צ, אלא אפשר וידע שהוא מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, אלא שהענין הוא מהצ"צ.

ומאחר וכאמור הסכים האדמו"ר מבאברויסק שהם מהצ"צ [וכתשובת ר"י מונדשיין שם], הרי שהענינים המובאים שם הם מהצ"צ: א. "אשר עוד בחיי כ"ק אאזמו"ר [הצ"צ].. סתרו תנור.. ושימש שם בחדר ההוא" [קאי כנראה על בנו הר' ישראל נח, אך הענין הוא שהי' בחיי הצ"צ ולא מיחה בו. ואולי קאי על הצ"צ בעצמו שאף הוא השתמש שם (ורק אדמו"ר המהר"ש החמיר כמ"ש שם)]. ב. בענין סתימת חלון (וכנוסח שבצרור החיים) שציווה הצ"צ איך לנהוג בזה,

לכן העדיף כ"ק אד"ש נוסחא זו, וכתב: "וכנראה הוא מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק". (בשולי דבריו של ר"י מונדשיין [ביגדי"ת גלי ה'] הוסיף להעיר מהמובא בסי' שבעים תמרים (על צוואת ריה"ח (ווארשא תר"ס) ובנוגע לסתימת פתח, שם בע' 60): "וכן ראיתי בבית אדמו"ר [הצ"צ] נבגי"מ. שהכניסו שופרת מטס.. וטעמו ונימוקו עמו וכו'" כשההוספה בתצאי אריח היא שלו, כנראה מפני שגם הוא תפס כנוסחא האומרת שהציווי הוא כבר מהצ"צ,

- אלא שבמ"א הערתי בדבר בעהמ"ס שבעים תמרים, הר' חיים שמעון דוב מו"צ דעיר הארקי, אשר "בעודנו הי' כעשרים ושלש שנים סמכוהו כ"ק אדמו"ר נבגי"מ זי"ע בעל צמח צדק" (-מהסכמת אביו שנדפסה שם בראש הס'), ובספרו מביא כמ"פ דברים בשם אדמוה"ז והצ"צ, וגם מעיד (בע' 72) ש-"וכן שמעתי אני הכותב מפי הרה"ג הצדיק הי"ד הלל נבגי"מ מפאריטש" (ועד"ז בע' 104). אמנם בנוגע לקטע הנ"ל בו כותב "וכן ראיתי בבית אדמו"ר נבגי"מ" כתבתי להסתפק האם הכוונה לאדמו"ר הצ"צ או לאדמו"ר המהר"ש, שכן לא פורש. ואינו דומה למ"ש על אביו (בע' 84) "שהוא הי' מיח"ס דאדמו"ר

ני"ע" שפירשתי שהכוונה להצ"צ, שכן כך מוכח שם במכתב אביו, שם בע' 85 ובע' 109).

לאור זאת אפשר גם להסביר את מכתב כ"ק אד"ש הנ"ל משנת תשי"ג - אף מבלי הצורך להגיה (הגחה שנעשתה ע"י המהדירים, ובחצאי אריח - "אף [ש]נדפס משם הצמח צדק"):

אין הכוונה במשפט זה לציין שבס' צרור החיים נעשתה טעות [שאז ההגחה הנ"ל הכרחית], אלא לציין שהמכתב נמצא בביכל ע"ש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב "וכנראה מתוכנו אף נדפס משם הצמח צדק" - היינו, שמציין שמתוכן מכתב זה נלקחו הדברים ונכתבו (הענין) בשם הצ"צ [גם ציון הניקוד שאחר תיבת "מתוכנו" (,) הוא הוספת המהדירים, ואיננו בהעתקת המכתב שלפני].

[בהסברת שינויי הנוסחאות שבמכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב; שבנוסח שבצרור החיים נראה שהוא לשון הצ"צ (ויעיין מה שכתבתי באריכות באו"ח.. ועיי"ש מה שכתבתי בזה" - וכפי שציין הר"י מונדשיין), אולי י"ל שאכן הי' כתב בענין זה גם מהצ"צ (שכתבו בעצמו), וכ"ק אדמו"ר מהורש"ב העתיק קטע מכתב זה למכתבו).

הת' שמואל קראוס

- תות"ל 770 -

רמב"ם

יא. ברמב"ם מצינו שינויי לשונות כשהוא מציין מקור ההלכה, לפעמים כותב "ודבר זה הלכה למשה מסיני", ולפעמים כותב "ודבר זה קבלה ממשה רבינו" וצ"ב מה כוונתו בזה.

והנה הרמב"ם עצמו ביאר כוונתו בהקדמתו לפירוש המשניות הוא כותב (ע' י' עפ"י תרגום קאפח): "הענינים שתראה אותנו למדים מכלל ופרט וכן ביתר שלש עשרה מדות הם קבלה ממשה

מסיני, אלא שאע"פ שהם קבלה ממשה לא אמרו בהן הלכה למשה מסיני .. לפי שכבר קדם שהכלל אצלינו שכל הפירושים כולם קבלה ממשה ויש להם כמו שאמרנו רמזים במקרא או שנלמדים באחת המצות כמו שאמרנו וכל ענין שאין לו רמז במקרא ולא אסמכתא וא"א ללמדו באחת המדות כאלה בלבד אומרים הלכה למשה מסיני".

בקיצור: גם "קבלה ממשה" וגם "הלכה למשה" שניהם נאמרו למשה בסיני, והחילוק הוא ש"קבלה ממשה" הם דברים שמשה קיבל מסיני שהם פירושי מקראות וכמו שהאריך שם הרמב"ם בפירוש "פרי עץ הדר" שהוא אתרוג ו"עץ עבות" שהוא החדס שזה פירוש המקראות "ויש להם רמזים במקרא" כמו שדרשו בגמרא "הדר באילנו משנה לשנה" ו"הלכה למשה מסיני" הוא דברים שאין להם שום רמז "ואסמכתא בקרא אלא שכך קיבל משה בסיני".

וזה דיוק לי הרמב"ם בהלי קידוש החדש (פ"ה ה"א): "שכך נאמר למשה ולאחרון החדש הזה לכם ראש חדשים ומפי השמועה איש מפי איש ממשה רבינו שכך הוא פירוש הדבר עדות זו תהיה מסורה לכם שזה קבלה ממשה פירוש המקרא [וראה שם פ"ח ה"ח]. ועדיין בהי לולב (פ"ז ה"ד) "מפי השמועה ממשה רבינו" בנוגע לד' מינים.

וראה בספר המצות להרמב"ם שרש ב שכותב (עפ"י תרגום קאפח במהדורת לעם) "כל מה שלא תמצאנו מפרש בתורה ותמצא שהתלמוד למד אותו באחת מ"ג מדות, אם פרשו הם בעצמם ואמרו שזה גוף תורה או שזה מדאורייתא - הרי זה ראוי למנותו .. אבל אם לא בארו זאת ולא אמרו זאת בפרוש הרי הוא מדרבנן וכו'" ראה שם ובמפרשי הרמב"ם באריכות, ואת זה הרמב"ם מגדיר בדרך כלל "ומפי השמועה למדו".

וכדאי להדגיש לשון הרמב"ם בשרש ב שם "ואפילו היה המשיאו משה רבינו" היינו שאפילו אם משה רבינו מסברתו (בלי קבלה מסיני) למד משהו ע"י י"ג מדות לכאורה אין לזה תוקף של דאורייתא.

ועפ"י הנ"ל יש לבאר דברי הרמב"ם שנתקשו בזה.

בהל' עבודת יום הכפורים (פ"א ה"ג): "שבעת ימים קודם ליום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכתו שבמקדש, **ודבר זה קבלה ממשה רבינו**". ועד"ז כ' בהל' פרה אדומה (פ"ב ה"ב): "שבעת ימים קודם שריפת הפרה מפרישין כהן השורף אותה מביתו כשם שמפרישין כ"ג לעבודת יוה"כ, **ודבר זה קבלה ממשה רבינו**".

והנה בגמ' ריש יומא דרשו כן מקרא, ועפ"ז העיר בערוך השלחן העתיד קדשים (סי' קנח ס"ד): לא יכולתי לכוין לשון הרמב"ם שכתב: **ודבר זה קבלה ממשה רבינו עכ"ל, ולמה הוצרך לזה** הא מקראי ילפינן ממילואים ואולי כוונתו דלדרוש לכפר אלו מעשה יוה"כ באה אלינו הקבלה ממשה רבינו לדרוש כן, וקצת משמע כן בפירושו למשנה וכו' - ראה שם.

אמנם עפ"י הנ"ל מדברי הרמב"ם הרי במש"כ "קבלה ממשה רבינו" היינו שמשה רבינו מסרו מסיני (וא"כ הוי חיוב תורה) וגם למדו **מקראי**, או ממילואים או מסיני, וא"כ לק"מ קושיית הערוך השלחן.

אמנם יש לחפש מקורו של הרמב"ם בזה - היכן נזכר שזה קבלה ממשה.

[ותמוה לכאורה מש"כ בזה בקרית ספר על הרמב"ם: "ואסמכתא הוא דהוי בין לרבי יוחנן בין לריש לקיש ומה שכתב דבר זה קבלה ממשה רבינו ע"ה, נראה דאינו הלכה למשה מסיני דבגמרא משמע דהוי דרבנן לתרווייהו וקרא אסמכתא בעלמא כדאיי - וצ"ע. והפלא שבהל' פרה אדומה לא כתב כן אלא הביא בפשטות דבגמ' למדו כן מקרא].

ובכל הנ"ל יש לעיין באנציקלופדיה תלמודית (כרך ט) ערך הלכה למשה מסיני.

יב. רמב"ם הל' בכורות (פ"ז ה"א) "...כיצד עושה, כונס כל הטלאים . . . לדיר . . . וכשיצאו מן הדיר זה אחר זה מתחיל ומונה אותן בשבט א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' והיוצא עשירי . . . אומר הרי זה מעשר".

והנה כאן מפורש ברמב"ם דמונה את הטלאים ביציאתם ע"י האותיות א' ב' וכו'. אמנם ברמב"ם דפוס ראשון - רומי ר"מ הגירסא "ומונה אותם בשבט אחד שנים שלשה ארבעה חמשה ששה שבעה שמונה תשעה והיוצא עשירי...".

ושינוי נוסחאות אלו יש גם במשנה, במשנה שבגמרא בכורות (נח, ב) הגירסא "ומונין א' ב' וכו'", אמנם במשנה שבמשניות בכורות (פ"ט מ"ז) "ומונה בשבט אחד שנים שלשה וכו'".

והנה גירסא האמיתית ברמב"ם יש לקבוע לכאורה עפ"י הגירסא במשנה שבגוף כתב ידו של הרמב"ם [כפי המודפס בפירוש המשנה הוצאת קאפח]¹, ושם הגירסא "ומונין בשבט אחד שנים שלשה . . . תשעה עשרה² היוצא עשירי סוקרו בסיקרא וכו'".

ולהעיר שגבי הזאות יוהכ"פ (יומא נג, ב. רמב"ם הל' עבודת יוהכ"פ פ"ג ה"ה) שגם שם יש מניין הזאות, נאמר בכל הגירסאות שלפנינו שמונה "אחת ושתיים" וכו'.

ובנוגע לפועל מצאתי בזה ב' דעות. הרב ראובן מרגליות בספרו "מחקרים בדרכי התלמוד וחידותיו" ע' ס, מציע שלא ספרו באותיות א' ב' וגם לא ספרו אחד שנים - שלשה, "ואולי צריכים לקרות שהיה מונה העוברים תחת השבט ראשון שני

(1) ראה עדיין לקוי"ש פ' תבא תשמ"ו שוח"ג לחערה 3.

(2) גם בזה מדויק גירסא זו שמפורש שסופר את העשירי, ולא רק שאומר "הרי זה מעשר".

ושלישי וכו', ואין זה דומה למנין הזאות שביהכ"פ כי שם כל הזאה בפ"ע מצוה ולא אמצעי לשביעות העיקרית בעוד אשר במנין הצאן הרי האמצעיות נמנות רק בשביל העשירית" (ויש להאריך בדבריו).

אמנם דעת הגאון הראגצובי בכ"מ בספריו צפנת פענח - ראה הנעתק במפענח צפונות פ"ט ס"ב - דהוא סופר באותיות א' ב' וכג"י המשנה שבגמרא. ראה שם דבריו. (וכבר העיר רמ"מ כשר שם דרוב הגירסאות אינם כן).

באנציקלופדיה תלמודית ערך אותיות ס"ח ג"כ נקט דסופרים באותיות א' ב'. וראה שם באם ספר ספירת העומר באותיות אם יצא.

הרב ברוך אהרנסאהן
- תושב השכונה -

יג. כתב הרמב"ם בפ"א מהל' חגיגה ה"י: "המפריש עולת ראיתו ומת היורשין חייבים להביאה" ודייקו הנו"כ על אתר דמדתא דנקט הרמב"ם לשון "המפריש" משמע דדוקא אם הפריש מחיים, אבל אם לא הפריש מחיים הגם שמת ברגל, והיינו שכבר נתחייב, עכ"ז אין היורשין צריכים להביא עולת ראה.

והקשו ע"כ דלכאורה זה היפך סוגיית הגמ' בבכורות, דשם איתא (דף נא ע"א) מת (הבן) לאחר ל' יום אע"פ שלא נתן (האב) יתן" מנא לן א"ר שמעון בן לקיש אתיא ערך ערך מערכין (דשם אם אמר ערכי עלי ומת יתנו היורשים) רב דימי אמר ר' יונתן וכל בכור בניך תפדה ואל יראו פני ריקס מה להלן יורשין חייבין אף כאן יורשין חייבין" וכתב רש"י ד"ה "מה": "דעולת חובה היא ה"נ כי מת לאחר ל' נתחייב האב בפדיונו וגבי עולת חובה תנן (קנינים ספ"ב) האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה".

והנה גבי האשה שיורשיה מחוייבין להביא עולתה איפלגו בגמ' (קידושין יג ע"ב) אי הוה דוקא כשהפרישה עולתה

מחיים, או לאו דוקא. ופסק הרמב"ם בספ"א מהל' מחוסרי כפרה "האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו היורשין עלותה אע"פ שלא הפרישה אותה מחיים כבר נשתעבדו נכסיה לקרבן, והשעבוד דין תורה".

והמקור להא דבעולת ראוי חייבין היורשים להביא, הוא מהדין דהאשה, וא"כ מאי שנא גבי אשה שאפי' אם לא הפרישה מחיים מחויבין היורשין להביא, ואלו גבי עולת ראייה מחויבין היורשים דווקא אם הפרישה מחיים, והניחו זאת כאן הנו"כ בצ"ע.

ואולי י"ל בדא"פ ובתרתיו: א) דהנה גבי מצוות ראייה כתב הרמב"ם (רפ"א) "הראייה האמורה בתורה היא שנראה פניו בעזרה ביום טוב הראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה..."

והיינו שמצות ראייה מורכבת משני דברים: א. שנראה פניו בעזרה, ב. שיביא עמו קרבן, ובתפיסת מקום של כ"א מהפרטים הנ"ל במצוה אפש"ל לכאורה ג' אופנים:

א. עיקר המצוה היא להראות פניו בעזרה, אלא שמאחר ואין זה מכובד להגיע ריקם לכך צריך להביא עמו קרבן, אבל עיקר המצוה היא עצם הראות פניו בעזרה, והקרבת הוה רק כתנאי בקיום המצוה. ב. איפכא, והיינו שעיקר המצוה היא הקרבת הקרבן, אלא שלשם כך הוא גם צריך להראות בעזרה. ג. שניהם עיקרים.

והנה לפי אופן האי' שעיקר המצוה היא עצם הראות פניו בעזרה והקרבת הקרבן הוי רק תנאי במצוה הנ"ל, אפש"ל שכל עוד הוא לא הגיע לעזרה לא חל עליו החיוב להביא קרבן, דחיוב זה מוטל עליו אך ורק מצד חפצא דעזרה, וכנ"ל שאין זה מכובד להגיע ריקם לכך צריך להביא קרבן וזה חל עליו רק בעזרה (וכמובן שהוא צריך להכין את הבהמה מחוץ לעזרה, ואין זה שולל שלא אז חלה עליו המצוה, וכשם שגבי לולב צריך להכינו טרם החג, ובכ"ז עיקר המצוה היא בחג). א"כ לאופן זה יוצא שלא חל עליו חיוב להקריב בהמה בטרם הגיע לעזרה.

והנה מלשון הרמב"ם שהובא לעיל (וכן מהמשך לשונו שם) משמע יותר דס"ל כאופן הא'. ועפ"ז מובן שפיר דאם מת ולא הפריש אין יורשיו מחויבין להביא עולה וזאת משום שגם על האב לא חל עדיין החיוב להביא קרבן ולכך נכסיו לא השתעבדו.

משא"כ בהאשה שמתה, ששם ברגע שילדה נתחייבה בעולה ונשתעבדו נכסיה (דשעבודא דאורייתא) ולכך חייבין יורשיה להביא עולתה.

ובמקורו של הרמב"ם לאופן זה י"ל דלמד זאת מהפסוק דכתיב "יראה כל זכורך" דמשמע שעיקר המצוה היא עצם הראי.

ומה שבכ"ז דימה רש"י עולת ראייה לעולת האשה, י"ל בתלת: א. רש"י פליג בזה ארמב"ם ולומד כאחד מהאופנים האחרים. ב. גם הרמב"ם ס"ל שרי יונתן (שעליו קאי רש"י) ס"ל כצד זה, אלא ר"ל דפליג עליה לא ס"ל הכי. ג. (ועיקר) גם בעולת ראייה משכחת לה שישתעבדו נכסיו וכגון שכבר בא לעזרה שאז נתחייב בקרבן, וממילא נשתעבדו נכסיו. (אלא דמלי רש"י שם לא משמע דמיירי בהכל) וא"ש.

*

ואוי"ל בעוד אופן:

דהנה גבי האשה שמתה כתוב ספ"ב דקינים: "האשה שהביאה חטאתה ומתה יבאו יורשיה עולתה" ולכאורה צ"ב מאי נפק"מ לן אי הביאה חטאתה או לאו, דהן אמת שאי לא הביאה חטאתה לא יביאו זאת יורשיה וזאת משום שאין מביאים את חטאת המת, אבל הרי עיקר החידוש במשנה זו הוא שיורשיה חייבין להביא עולתה, ולגבי זה מה איכפת לן אי הביאה כבר חטאתה".

ויש שכתבו ע"ז (הובא ביעיר קנו על משנה זו) דדוקא משום שהתחילה בהבאת קרבנותיה והיינו שהביאה חטאתה מחויבין יורשיה להביא עולתה (יעו"ש הסברא בזה) אבל היכא

שלא התחילה בחבאת קרבנותיה אין החיוב מספיק כדי לחייב יורשיה בקרבן וזאת משום שברגע שמתה פקע החיוב.

ועפ"ז אפשר שפיר גם בנדו"ד דמיירי שלא הביא עולתו כלל ולכך ברגע שמת פקע החיוב ולכך אין היורשין חייבים להביא עולתו.

נורי יונתן שכן דימה עולת רא"י לעולת האשה י"ל דיסביר הדיוק במשנה הנ"ל כהאופנים האחרים שהובאו בספר הנ"ל, אלא דאכתי צ"ע איך תתאים שיטה זו עצמה לדעת ר' יונתן שכן מדמה עולת רא"י לעולת האשה, ודו"ק.

הת' מנחם מענדל זהר
- תות"ל 770 -

נגלה

יד. במה שכתבתי בגליון דחג השבועות בענין "ושני שעירים לכפר" במוסף דחג השבועות יש להוסיף:

איברא, שבדעת זקנים מבעלי התוספות עה"ת פ' פנחס (כח, כח) כתבו טעם שאין מזכירים במוסף השעיר לחטאת שה"י קרב עם שתי הלחם וכבשי עצרת - "דלא דמי, שהרי תפלת מוסף תחת קרבן מוסף היא באה ואחד מן השעירים הללו לא ה"י קרב במוסף כ"א בשחר, וכן נמי פרש"י בפרשת אמור - מעתה אלו לעצמן ואלו לעצמן הללו קרבין בגלל הלחם והללו למוספין".

אמנם בשו"ת בנין שלמה בתקונים והוספות לסי' כ' ד"ה שוב ראיתי תמה על דבריהם (א) "דמנ"ל שהקריבו חובת היום בבוקר דאדרבא טפי מסתברא שהקריבו אחר המוסף דתדיר ושאי"ת תדיר קודם וכן משמע מדברי הרמב"ם בפ"ח מהל' תמידין ומוספין דחובת היום של עצרת ה"י קרב אחר המוסף" (ועל קושיא זו כתב בבנין שלמה שאולי ס"ל להתוס' (משא"כ הרמב"ם) שמשמעות הכתוב היא שהן קרבין בשחר ע"ש). (ב) "דמה בכך דחקריבו בבוקר מ"מ כיון דהשעיר הזה ג"כ מכפר

למה לא יאמרו שניהם וכמו דאנו מזכירין ביה"כ"י.

וע"ש בבנין שלמה שכתב טעם אחר שלא נאמר "ושני שעירים לכפר" בתפלת מוסף דחג השבועות - ודלא "כמו שנמצא כתוב בקצת נוסחאות בסידורי הספרדים הנדפס ע"פ דעת האר"י זצ"ל", והוא - דמכיון ששני השעירים שהיו קרבים בחג השבועות היו באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, ואיתא בגמרא (זבחים ז, ב) דהשעיר השני הי' מכפר "על טומאה שאירעה בין זה לזה", נמצא ד"זהו שיך בזמן הבית דהקריבו קרבן בפועל דהקרבה הי' בזה אחר זה והלכך שפיר יש תועלת בקרבן דשמה אירעה טומאה בנתיים אבל עתה בעו"ה שאין לנו מזבח ולא קרבן רק זכרון דברים הוא כפרתו היכי יעלה על הדעת דנצטרך לומר ושני שעירים לכפר דהא בעת האמירה כולל ב' השעירים בבת אחת ולמה צריך ב' בבת אחת דהא בשעיר אחד נתכפר, דהא בזמן הבית הי' בוודאי אסור להקריב בבת אחת דא"כ יהי' שעיר אחד לבטלה. ובעת האמירה אין כאן זמן ושהות בין זליז כו"י, ע"ש.

והנה אף שוודאי הערתו צ"ע דשפיר קא מקשה, אבל קושיא זו הקשה ג"כ אהא דקיי"ל (רמ"א או"ח סתקצ"א ס"ב - ע"פ תוד"ה שהחודש ר"ה ו, ב) שבתפלת מוסף דראש השנה אומרים "ו שני שעירים לכפר" (שעיר ר"ח ושעיר ר"ה) אף דשניהם באים על טומאת מקדש וקדשיו ומסיק דדברי התוס' והרמ"א צ"ע מטעם הנ"ל, וא"כ כמו שבר"ה אומרים "ושני שעירים לכפר" וכפס"ד ברור ברמ"א (הובא בשו"ת אדה"ז שם ס"ה), שוב אין טעם מספיק (לחלק) שלא נאמר כן גם בחג השבועות, וכמ"ש בסידור אדמו"ר הזקן.

ואה"נ דאם לדין, יש לדון בין בנוגע לר"ה ובין בנוגע לחגה"ש, אבל אם קבלה היא בנוגע לר"ה, ה"ה שבחגה"ש נקבל. ודו"ק.

הרב חיים רפופורט

- ר"מ בכולל אברכים ליובאוויטש -

ליעדז - אנגלי

שונות

טו. בגליון כח (תפז) כתבתי ב' דברים שהם בטעות, ובאתי לבקש מחילה מהמערכת ומאני"ש על שיצא מתחת ידי דבר שאינו מתקן, ופגמתי בכבודכם כמו שפגמתי במי שמפורט לקמן.

באות יו"ד בדף י"ז בתחילתו הבאתי השם אילים שבשמות טו, יא, וכתבתי בתוך השמות הקד', וזה טעות גמור, שהרי כל המפרשים והפוסקים מביא אותו לשם חול. ואקוה שישלח לי השם ית' על חסרון שימת לב בהשמות.

ושם בראש עמוד י"ח כתבתי "אפילו אם שמו אינו אליעזר". וזה טעות שהמאמר חז"ל הוא כדאי ר' שמעון וכו" וכו" וכו" שדייק כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דשבת צו-פרת.

ואע"פ שאמתלאות, ותירוצים, ודחוקים, וכו' וכו' אינם מכלי אומנותי, גם אין משיבים על וכו' מ"מ הטעם ששניתי השם של שמעון, לפי שאני סובר ששמו של כ"ק אדמו"ר שליט"א בודאי שמעון היא, כמו המאמחז"ל "משה שפיר קאמרת" וכו' וכו' וכו' החסברים דכ"ק אדמו"ר שליט"א על המאמרים בזה. ולפיכך קשה בעיני לאמר ששמו אינו שמעון, ולפיכך כדי שלא אבייש שום אדם, תפסתי בשמי!

ואחר כל הנ"ל אני מגיה דברי, וכן צריך להיות "וכדאי ויותר מכדאי כ"ק אדמו"ר שליט"א לסמוך על דבריו הק' והטהורים, ובפרט שכולנו דרדקים אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א ולא כדרדקי דרבנן דריב"ל, אפילו אי לא אמרו פה פתוח פה סתום".

ושם בס"ב כתבתי "אבל למלאות בקשת כת"ר ארשום ב' פעמים שנעשה ג"כ חזקה". ואע"פ שיש מ"ד שבב' פעמים הוי חזקה, מ"מ לכבוד הרב ולכבוד הצבור כדאי להביא ג', ואי לזאת אביא מדברים כב, כז. ברש"י ד"ה כי קללת אלקים תלוי, וז"ל "זלזלו של מלך הוא" עכ"ל.

ושם בדף ט"ז, הבאתי מהתרגום אונקלוס, שינוי בתרגום אלקים ולא הבאתי אלא ב' תרגומים דהיינו ה', ואלקים, שכבר הביא הרב הנ"ל, ולא הוספתי דבר על דבריו החשובים, וסברתי להביא התרגום השלישי והיינו בדברים ד, לט, על הקרא "כי ה' הוא האלקים" וגו', תרגם אונקלוס וז"ל "ארי ה' הוא אל-להא" ותרגום זה נמצא אחר שבפסוק ל"ה על הקרא "כי ה' הוא הא-לקים" וגו' תרגם אונקלוס וז"ל "ארי ה' הוא א-להים". (ומשום כך נפל הטעות בדברי הראשונים, שבאתי להביא תרגום אונקלוס שתרגם שם א-להים הק' "א-להא", וטעיתי והבאתי התרגום על הקרא "מי כמכה באלם ה' וגו'", וה' יסלח לי!).

וכתב הרדב"ז בפירושו על הרמב"ם בפ"ז דתמידים ומוספין כיון שם זה של ה-ה-ו-ו-ה, הוא השם שמזכירין במקדש הרי אמר ר"י משרבו הפריצים ה"י מבליעו בנעימות אחיו הכהנים כדי שלא ילמדו אותו להשתמש בו, והלא השם הזה מפורש בתורה וכולם יודעים מקטנם ועד גדולם, ומה שהעליתי בזה מתוך ספרי חכמה כי יש בכח השם הזה לפעול פעולות יוצאות ממנהגי הטבעי ע"י הנקודות כי כפי הנקודות ישתנו הפעולות והיה מכוין הכהן אותו בניקוד הידוע אצלו ולא בניקוד הידוע אצלנו, כי הנקודה הכתובה לא היו יכולין לפעול בה שום פעולה והיה מכוין הכהן באותו נקוד הידוע אצלו כפי סודו ושורשו להוריד השפע לחסד ולרחמים או לתשובה ולמחילת העון יע"ש.

הבאתי הנ"ל מספר נגלה שמפרש ספר נגלה, ולא מפרע"ח או ע"ח, או סדורים האריז"ל, או מתפילות מכל השנה, או מפי השער הכולל הניקוד דהשמות בתילים לליל יוה"כ, כדי שהרב ש.פ.ב. נ"י יוכל להסביר אם שמות כאלו יכולים לתרגם לשיטתו, או לשיטת הגי' רע"א ז"ל.

כי הניקוד של השם המפורש, היא ניקוד של "זה שמי לעלם וגו'" שוא, חולם, קמץ, ולפיכך "לעלם" חסר וא"ו אחר העין

כמו שדייק רש"י בשמות ד, טו, כדי שלא יהי' ב' ווא"וין בהשם המפורש.

הרב אליעזר צבי זאב צירקיד
- סופר סת"ם בשכונה -

טז. ב"רשימה ע"ד בנין ותיקון מקוה" שרשם הגר"י לנדא זצ"ל מפי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (הוספות לשו"ע רבינו ח"ו עמ' 1910) נדפס בס"א: "לא להשתמש בפקקי גומי, דלפ"ד רבנו נבג"מ הוא דבר המקבל טומאה". הרשימה נכתבה בשנים תרע"ח - תרע"ט, ובארוכה דן בזה אדמו"ר מהורש"ב במכתבו מט"ו מנ"א תרע"ח (שנדפס ביגדיל תורה נ"ג. גליון טז, ובאג"ק שלו ח"ב עמ' תתצג) שם מסיים - אודות גומי טבעי - "ולמעשה, הנה לכאוי ... אין שום חשש ... רק שזה דבר חדש ואין אנו יודעין בבירור מה היא מציאותה ... וע"כ להשתדל בזה איני יודע אם כדאי הדבר, ונעשה כמו שעושין מעולם בכל ערי ישראל במגופה של עץ ועם פאקוליע".

המהדיר שם באג"ק הביא תשובת כ"ק אדמו"ר שליט"א לבעהמח"ס טהרת מים (שנדפסה אח"כ באג"ק שלו ח"ו עמ' קכג) שאם דורסים עליו אפילו באקראי הי"ז מיוחד למדרס.

ובלקו"ש חכ"ב עמ' 302 (המכתב השני שם, נדפס באג"ק ח"ו) דורש בתוקף להחליף מייד את פקק הגומי בפקק של "צמנט", ולהחליף אח"כ את מי האוצר, ז"א שאי"ז חומרא בעלמא כדמשמע ממכתב כ"ק אדמו"ר הרש"ב, וצריך חיפוש המקור לזה.

כמו"כ צ"ע האם לדעת כ"ק אד"ש מהני העצה שמביא בטהרת מים סו"ס נא בשם מהרש"ם, לכרוך הגומי סביב פקק של עץ.

וכן מכיון שבימינו בד"כ נפוץ גומי מלאכותי, ועליו במיוחד כתב שם בטהרת מים דהוי "פנים חדשות" (ע"ד היתר

האחיעזר בענייני כשרות), ו"קשה להבין איך יהי דבר המקבל
טומאה בכלל". ומ"מ כתב כ"ק אד"ש לשלילה מוחלטת כנ"ל.

הרב יוסף שמחה גינזבורג
רב מקומי - עומר
אה"ק

יז. לפני כמה ימים השגתי בדרך השגחה פרטית ספר "תורת
חיים" מכ"ק אדמו"ר האמצעי על ספר בראשית, הוצאה שני
שנדפסה בווארשא תרכו.

על גליון הספר כמה וכמה הגהות, כנראה מחסיד.

ההגהות הם ב' סוגים:
א) תיקוני טעות. ב) הגהות והערות ומראה מקומות לדא"ח.

עד עתה לא ביררתי למי הם ההערות, אבל הכתי"י דומה
לכתי"י החסיד שממנו נדפסו הקיצורים [מספר 288 בספרי כ"ק
אדמו"ר שליט"א] לד"ה ויאמר יהונתן מחר חדש - שנדפס בסוף
ספר מאמרי אדה"א במדבר - א', העתקתי איזה הגהות:

א,ב

שו"ח - כמו עד"מ חכמת שלמה

ע"י בספר א"ב שער הציצית סי' יב ד"ה אך הנה עדיין יש
להבין כו' עד שתגיע לביאור הפסוק חכמות בחוץ תרונה.

ב,ג

מ"ה - העלאת מ"ן: בצד הגיליון נוסף "למעלה".

ד,א

ותענוג - וזהו ענין שיר פשוט:

פ"י ענין שיר פשוט שיר כפול שיר משולש שיר מרובע.

העבודה - מ"ש והחכמה תחיה בעליה:

פ"י הפי והחכמה תחיי בעליה.

ד,ב

עליה - עליון: "עולין".

שנשאר - שנשאר: "שנאמר".

ה,ב

מ"מ - גבול: "גדולי".

ה,ד

זא"א - זא"א: "זא"ז".

ו,ג

שייך - אך הנה: ענין יפה שעה אחת בתשוי ומעייט בעוה"ז.

טז,ב

לא) וזהו שאמר: עי שערי אורה דחנוכה פי י"ט בדי"ה אך הנה באמת.

יט,א

לגילוי - ויתבאר בסמוך: כ"א ע"ב סי' י"ז ד"ה והנה.

י"ט,ג

התהוות - ותחילה היה הוי"ו כלול בה"א:

עי תו"א פי תצוה קל"ח ע"ב ד"ה והנה עיקר המסך המבדיל כו', ועי לקו"ת פי מסעי דף פ"ט ע"ב בסי' ב' ע"ש, ועי ביאורי זוה"ק פי בלק כ"ה א' א' ב'.

יט,ד

צומח - וא"כ למה לא נמשך אור הנשמה בצומח:

הקושיא הזאת יובן בסי' ח' ד"ה ומזה יובן סוף דף כ' עמוד א' בשטח ב'. [כנראה הכוונה כג].

ל,ג

וכמארז"ל - פי' לא קאמר: עי בתורת ויאמר לו יהונתן מחר חודש בכי"ק בסוף הענין דהתכללות יסוד ומלי במ"ש שם וז"ל כידוע בענין המאמר דצדיק ורשע לא קאמר. [המאמר הנ"ל נדפס

דחפר המבואר אח"כ במדבר - א ע' קמ. וע"ש בסוף החבר
קיצורים מחסיד.

סב,ג.

הו - (והן נ"ד סדרים): ע' בסי שם הגדולים בחלק שני מערכת
הספרים אות ג' גן פרשיות התורה כו' כו' ע"ש.

סט,ב

דטה"ע - כמ"ש במ"א: כי דמראה מקום לפי ברוך שמו דברוך
שאמר שבשער התשובה והתפלה וע"ש היטב.

ע,ג

ומים - בעץ השורץ יוצא בקיטור העשן שלו:

ע' באגה"ק סי' ט"ו בד"ה להבין משל ומליצה כו' דשם
מביא דג' יסודות אמ"ר חלפו וכלו בעשן ע"ש, והני דכאן
אינו מדבר רק מבי' הפכיים לכן אינו מביא יסוד הרוח דשם.

תו"ח - חלק ב' פי' וישלח מה,ג:

התשי"י ולכו נקרא בשם נפילת אפים ע"ש עוצם הירידה
והשפלות והכנעות הראש למטה ארצה כו'.

ע"פ המבואר כאן בענין נפ"א נ' לבאר זה כמה שהקשתי
לשאול מה שכתוב בסידור בדיני תחנון קודם למנצח יענך ד"ה
א"כ שבכ"י שאין בו תחנון כו' כו' עד שמסיים בתיבת נופלין
ע"ש, הקשיתי אמאי מסיים נופלין ולא בתיבת אומרים תחנון.

ועפ"י המבואר כאן נפילה זו עלייה הוא, והבן, ואם
שגיתי ה' הטוב יכפר בעדי.

הרב אהרן חיטריק
- תושב השכונה -

לעילוי נשמת
ר' אליהו ב"ר שמואל ע"ה
מארקאוויטש
נפטר בשבת הגדול, י' ניסן ה'תשמ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

*

נדפס ע"י
בתו מרת פייגא ובעלה התמים ר' משה צבי שיחיו
ווינער